

יתר על כן, לאחר שוועדת השבעה סרכה לסמוע את דברי, פניתי ב-18.12.61 אל

מי שהיה אז שר המשפטים ויו"ר ועדת השבעה פ. רוזן ומתבתי לו את המחקא הנאה: 18.12.60

"רוזן - בשום פנים לא הייתי רוצה שתחשוב שיש בידי אינפורמציה בענין "הפרשה" שאני

נמנע מלמסור אותה. אני מוכן - אם תמצא זאת לנכון - להשיב לך על כל שאלה - במידה

שיש בפי חשובה לכך. - גם באופן פרטי, ז"א שלא במסגרת הוועדה - משה דיין".

אך גם בפניתי זו לא נעניתי, ולכן באותה ישיבת הממשלה בסיום הודעתי, הוספתי:

(אני מצטט): "כתבתי פחקא לשר המשפטים הואיל והועמדתי כמצב לא נעים כאילו יש חומר

אשר אני באיזה אופן יודע ואינני מוסר אותו. זה לאחר חשובה שלילית על בקשתי להוסיף

בפני ועדת השבעה. כתבתי לשר המשפטים שאני מוכן לבוא אליו כדי לענות על כל שאלה שיש

לו אלי - ולו גם באופן פרטי - אבל לא הוזמנתי עד היום (כלומר 27.8.61). אני הייתי

מוכן להשיב לכל שאלה, ואין שום דבר שאני יודע ואני מסרב למסור אותו.

- בערב אספת עם בהיכל התרבות. יו"ר עמוס דה שליט. אחריו דיבר חיים לסקוב.

שניהם דיברו בקיצור - אחריהם אני על מסעי בארה"ב. באמצע דברי סידרו הפסקה לעשרים

רגע. דיברתי כשעה וחצי, בעיקר על עליה וילודה. בסוף הראו בסרט חגיגות הכטונים שלי

בשדה בוקר, ת"א..

27.4.67, יום ה'

בשעה שש הגענו לשדה בוקר, יצאנו פת"א בשלוש וחצי. אמש חזרתי מגרמניה -

מהלווייתו של אדנאור. לפני כשבוע שמענו על פטירהו - אבל לא עלה על לבי לנסוע ללוויה.

היינו בשדה בוקר, ובלייל 23.4.67 הביא לי ניסן סלגרמה מהרמן (ווישינגטון) שנשלחה

לראש הממשלה שפנה אליו איש גרמני ואמר שבואי ללוויה יקרב את העם הגרמני לישראל.

שואלים אותי ממשרד רוה"מ אם אני רוצה לנסוע. אמרתי לניסן שיטלפן ליעקב הרצוג שאם רוה"מ סבור שעלי לנסוע אסע. אחרי כמה חליפות של שיחות טלפוניות הודיעו לי שרוה"מ רוצה שאסע - ושולחים מיד הליקופטר להביא אותי לח"א. באחת אחרי חצות הגיע ההליקופטר ופולה, אנכי וניסן טסנו לח"א.

בשש בבוקר ביום ב' (24.4.67) קמנו להכין הבגדים - הלבושה בוקר וצילינדר, וחליפה רגילה, ובשעה תשע בערך הפלגתי משרה התעופה שלנו. בשלוש בערך הגענו לבון. גם אבא אבן הגיע בערך באותו זמן מפריס. אמרו לי כי אדנאור מוצג כל היום בקטדרלה של קלן (לא רחוקה מבון) והחלטתי לגשת שמה, נסענו במכונית ושוטרים לוו אותנו - מכונית אחת לפנינו ומכונית אחת אחרינו. בהתקרבות לקלן כמעט שאי אפשר היה לזוז - ובלי עזרת השוטרים לא הייתי מגיע למקום הרצוי, אך גם לאחר שהתקרבת לקטדרלה - אי אפשר היה להיכנס פנימה כי המון רב נדחק להכנס. השוטרים נסו לפרוץ לי דרך. עם כל צעד נעמח הדבר יותר קשה. כשהתקרבת לשער הכניסה אי אפשר היה לזוז - עד שהשוטר הכריז Minister President Ben-Gurion - והקהל מיד מינה המקום. נכנסנו - הוא הונח בפנים, והקהל לא סובב אותו כפי שנהוג אצלנו, אלא עבר. גם לחזור לא היה קל - אבל השוטרים הצליחו לפנות דרך ושכנו.

הודיעו לי (השגריר) כי מחר בבוקר יום ג' יתכנסו כל האורחים בבודגנסטאג ונשיא המדינה, ראש הממשלה (או קנצלר) קיסינג'ר וגרסטנמאיר יספידו אותו. בדבר יתחיל בעשר. הגענו למקום כרבע שעה לפני כך. לכל אחד היה מקום קבוע והושיבו אותי במקומי, בשורה השביעית. בעשר הגיע די-גול - משכמו ומעלה גבוה מכל העם, פשוטו כמשמעו, - וגונסון. קיבלנו חרגומי הנאומים נדמסים באנגלית ובצרפתית. השתוממתי שלא הזכירו אחד משלושת הדברים שאדנאור התגאה בו: מאמציו לכפר החטא שחטאו לעם היהודי.

יואל פרקוס מחאר ביקורי בגרמניה בהארץ מיום 27.4.67: "ח"כ ב.ג. ניהל היום

(כלומר ביום 25.4.67) שיחות קצרות עם הנשיאים גונסון ודי-גול בעת קבלת הפנים לראשי

מדינות בביתו של נשיא גרמניה. הוא יוועד ביום ד' לשיחה עם הקנצלר ד"ר קיסינגר.

ב.ג. עורר בשני ימי היותו בבון את תשומת הלב, למרות שלוות אדנאור הפכה לספגש

בינלאומי של כל ראשי מדינות וממשלות, תצלומי ב.ג. הופיע בעמודיהם הראשונים של רוב

העתונים הגרמנים וניכר שגם ממשלת גרמניה וגם הציבור הרחב ראו נחת מהג'ססה שהיתה

כרוכה בצירופו למשלחת הישראלית. בכל אשר הלך ב.ג. נתקבל בחשואות במיוחד זכה לחשואות

רמות של אלפי אנשים שראוהו צועד ברגל לסכס הזכרון שנערך בבונדסטאג. העהונאים הגרמנים

ועהונאים רבים ממערב אירופה הבליטו אח ביקורו ואת משמעותו המיוחדת לאור העבר.

גורמים רשמיים גרמניים הקנאים לכללי הסכס נהגו בו מעבר לכללי הסכס. למשל הוא היה

בין המוזמנים לקבלת הפנים הסצומצמה שערך נשיא גרמניה ליבקה לראשי מדינות וממשלות

בלבד. גם ב.ג. היה נרגש מחווית $\alpha\alpha\alpha\alpha$ בקורו, דבר שהורגש במסיבת העהונאים שערך היום

(25.4.67) לעהונות הגרמנית.

עם רדתו מהמסוס אמר ב.ג. כי אדנאור יחד עם די-גול וצורציל היו שלושת המדינאים

הדגולים של אירופה שעשו היסטוריה (כשאמרתי זאת לאחד המנהיגים הגרמנים שדכרתי אתם -

אמר לי צריך למנות השלושה לפי סדר α, β, γ). אם גרמניה שלאחר הסלחמה, ההרוסאה

מבחינה פיטית ומוראלית, הגיעה עד הלום, הרי זה בזכות אדנאור. - עם כואו ביום ב'

עבר על פני אָרונז של אדנאור. ביום ג' יצא ב.ג. בלווית אבא אבן ובן נתן, הציר

אבנר אידן והיועץ יצחק אונה לסכס האזכרה בבונדסטאג. את הדרך עברו ברגל בגלל קדושת

החג. בטכס ישבו בין מיניסטר החוץ האמריקנידיין ראסק לבין השגריר הסובייטי. בגלל

החג לא השתתפה הפמליה בטכס האשכבה שנערך אחר הצהריים בקלן. את ישראל ייצג שם

מר פ. שנער.

בעת שה"ה אבן ובן נחן הלכו לקבלת הפנים מטעם וילי ברנדט, השתחף מר ב.ג.

בקבלת הפנים לראשי מדינות. הוא נראה שקוע בשיחה עמוקה עם הנשיא גונסון וכן שוחח

עם הנשיא די-גול ועם ראשי ממשלות שבאו ללחוץ את ידו. בערב היה אורח עם הקבוצה

הישראלית בביתו של גרסטנמאיר, יו"ר הבונדסטאג. לאחר שיחתו עם ראש ממשלת גרמניה

קיסינג'ר הבוקר ישוב לישראל דרך ציריך.

במסיבת עיתונאים שנערכה הערב בכון ביטל ב.ג. את סיכוויה של המפלגה הניאו-

נאציה בגרמניה לעלות אי פעם לשלטון. גם אצלנו, אמר, יש מפלגות המקיפות אחוז קטן של

האוכלוסיה ושאינן להן סיכוי להגיע לשלטון. כאמרו זאת נקב בשמותיהן של מפ"מ וחירות,

אך חיקן את עצמו מיד ביחס למפ"מ. איני משווה חלילה את מפ"מ לניאו נאצים, אמר ועבר

לענות לשאלות אחרות. בהשובה לשאלות אחרות אמר ב.ג. שהוא נוכח לדעת שיש גרמניה אחרת

ואין להטיל אשמה קולקטיבית על עם שלם.

בערב הזמין אותו ברנדט לשיחה אחרת. בעיקר דיברתי על הצורך לקרב אחדות אירופה

שבה יש מפתח לשלום עולמי. רוסיה עכשיו חוששת להתקרב למערב מפחד סין וסטליניסטים

שעוד נשארו ברוסיה. איחוד אירופה שיקרב רוסיה לארה"ב ואירופה יסיר פחד סין מרוסיה.

הוך כדי השיחה הגיע וילסון ואחריו הית. ברנד נקרא בכל פעם ע"י מישוהו ושוחחתי ארוכות

עם XXX וילסון. הוא היה ידידותי לסעלה ממה ששערהי. הוא בעד כניסה לשוק האירופאי,

לא כל כך מסעמים כלכליים אלא מדיניים. הוא בעד איחוד אירופה. הוא גם שוחח בידידות

גדולה עם הית - כאילו לא היו כלל מתנגדים זה לזה.

אחרי השיחה עם וילסון ניגשתי לגרסטנמאיר לפי הזמנתי. היתה אצלו חבורה גדולה;

בחו מדברת רוסית. היתה זמן רב ברוסיה. השיחה נחלגלה על בחירות ישראל. אני טענתי

שישראל בחר באלהים ולכן נעשה לעם נבחר, והוא טען שאלהים בחר בישראל והביא גם ראיה

מהברית החדשה (יוהן, שבו נאמר בפירוש בשם אלהים: אני בחרתי בכם ולא אתם בחרתם בי

(בניגוד לנאמר בדברים כ"ו, 17-17: את ה' האמרת היום להיות לך לאלהים וללכת בדרכיו ולשמר חקיו ומצותיו ומשפטיהם ולשמע בקלו. וה' האמירך היום להיות לו לעם סגלה כאשר דבר לך ולשמר כל מצותיו).

למחרת בבוקר, ביום ד' הלכתי לראות את קיסניגר לפי הזמנתו. הוא לקח אותי תחילה לצלמים שחיכו לנו למטה וצלמו אותנו. אחר כך שוחחנו. דיברתי יותר בעיקר על איחוד אירופה. הוא אדם חביב ורב-חן.

כ"דבר" מיום 27.4.67 מסופר על פגישתי עם קיסניגר: "ד"ר קיסניגר הקביל את פני המדינאי הישראלי הישיר על מדרגות האתיון וליווה אותו אל חדר עבודתו, שם הזמין אותו לשבת בכסאו של ד"ר אדנאור המנוח - "זה היה כסאו של אדנאור" - אמר קיסניגר לבן-גוריון - אני מאמין שהיה שמח אילו ידע שישבת בו". ... הקאנצלר הודה ל.ב.ג. על אשר בא אישית להשתתף בלוויה, יחד עם שר החוץ אבא אבן. הוא הדגיש כי הוא עצמו וכל שאר חברי הממשלה הסערב גרמנית רואים בבואם של ל.ב.ג. ואבן מחווה ישראלית חורגת בהרבה מעבר לחובה הרגילה של תקנות הסקס. ל.ב.ג. הביע את הערכתו לקנצלר המנוח, אשר אותו תיאר כ"אירופאי גדול", והוסיף כי הוא רואה בקאנצלר קיסניגר את ממשיך דרכו המדינית של אדנאור, המתבססת על ירידות עם צרפת וחתימה לאיחודה של אירופה. בסיום דבריו הזכיר ל.ב.ג. את שאיפתה של ישראל להסתפח לשוק האירופאי המשותף, והקאנצלר קיסניגר הביע עמדה חיובית כלפי שאיפה זו. - בהזדמנות בקורו בגרמניה נפגש ל.ב.ג. עם אישים רבים. דיגול ניגש אליו לברכו לשלום בעת הסקס, והנשיא גונסון ישב על ידו. כן ניגש אליו הקאנצלר לשעבר לודוויג ארהארד.

לשאלה בלוד בדבר הצורה שבה הוזמן להשתתף בחלוויה, סיפר ל.ב.ג., כי ביום א' בערב נחקבל אצל הממשלה מברק מהשגריר ישראל בווינגטון א. הרטן, שבו נאמר, כי שגריר

גרמניה בוויינגטון מזמין את ב.ג. להשתתף בהלוויה. ביקורו בגרמניה היה רצוי לגרמנים, אולם מבחינתו שלו הרי "לי לא כל כך, לא אהבתי לנסוע לגרמניה", אמר.

בא גם חנוך ניסבס. היה בנוער היטלר. כשנודע לו מה עשו הנאצים אמר שיהיה ליהודי, שהה בישראל 8.5 שנים. נפצע במלחמה העצמאות. חי בקבוץ דורות, התחתן עם בחורה יהודית. עבדו חי בהמבורג...

ב-18 בא אצלי יוסף ספיר. רוצה לברר אם אפשר להכניס שותפיו (חרות) למסגרת של חבונה - כלומר בעד שנוי משטר הבחירות. גם בענין גרמניה עליהם לקבל הדין. שאלתי אם כל חבריו מסכימים אתו. אמר - 99%. שאלתי אם כל חברי הסתדרות לאומית הם עם שוסטק. אמר - רובם. שוסטק בסדר. בתנאים ידועים יהיה מוכן להצטרף להסתדרות. לדבריו דיין רוצה חזית משותפת, אבל לא רשימה משותפת.

- שלחתי ביום 4.5.67 מאמר למבט חדש: תורת "החלמידים" (על מאמרי י. מנח, נאום ליובה אליאב, דברי מ. אסף כי אמת מחייב שאיפה אבל אינה קנה מידה, ופירושו של משה א. גלבוע על משה רבנו (מתאר דמותו של אשכול, מבלי להזכיר שמו, רק קורא להם לאמת וצדק - ובלעה אותו האדמה...)

8.5.67, יום ב'

בערב פגישה עם הסטודנטים של אוניברסיטת תל-אביב. ישב ראש איש ספא"י, התנהג בהגינות. קבלה פנים נלהבת. אמרתי להם אתם מתנהגים כאמריקנים. פתחתי בהערות קצרות על שנוימשטר הבחירות ואח"כ החלו שאלות שנמשכו כשעתיים. רק אחד שאל שאלה קנסרנית, כנראה איש חרות. כמה שאלות נפגשו במחיאות כפים של מעטים, היחה פגישה ידידותית ומועילה.